

Java ile Tasarım Prensipleri ve Tasarım Örüntüleri

Harezmi Bilişim Çözümleri

İyi Tasarımın **Amacı** Nedir?

Olası Değişiklikleri Kolay Bir Şekilde Ele Alabilmek...

Peki Neler Değişir?

“Gereksinimler”

Gereksinimlerin Değişmesi

- Gereksinimler **tam değildir**
- Genellikle **yanlış ve yanıltıcıdır**lar
- **Sürekli** değişirler, sistemle ilgili **yeni olasılıklar** göz önüne gelir
- Geliştiricilerin **sistemi kavrayışı** zaman içerisinde gelişir
- Yazılım sisteminin geliştirildiği **ortam sürekli değişir**

Sonuç: Gereksinimlerin
değişmesinden **şikayet etmek**
anlamsızdır!

Yapılması gereken:

Değişiklikleri daha efektif biçimde
ele alabilen **iyi bir tasarıma**
sahip olmalıyız!

İyi Tasarımı Kötü Tasarımdan Nasıl Ayırt Edebiliriz?

Kötü Tasarımın Belirtileri

- 4 temel belirtisi vardır
 - Rigidity (Esnemezlik)
 - Fragility (Kırılganlık)
 - Immobility (Taşınamamazlık)
 - Viscosity (Akışkanlık)
- Bu belirtiler birbirleri ile bağlantılıdır ve **kötü bir mimarinin işaretleridir**

Nesne Yönelimli Analiz ve Tasarım **Nasıl Olmalı?**

Öncelikle probleme bakış açımızı değiştirmeliyiz!

Geleneksel ve Modernist Yaklaşımlar

- Geleneksel yaklaşımda **nesne = veri + metot**
- Modernist yaklaşımda nesne
 - sorumlulukları olan
 - belirli bir davranış sergileyen bir olgudur
- Modernist yaklaşım **nesnenin içerisinde ne olduğu** ile ilgilenmez
- Başka bir deyişle olgulara “**ne yapmaları gerektiği**” söylenmelidir, “**nasıl yapmaları**” değil

Problemden çözüme **nasıl** gidilir?

Ortaklık/Değişkenlik Analizi

- Problem domain'i genelinde **ortak şeyler** (commonality analiz) ve **değişenler** (variability analiz) tespit edilir
- Ortaklık analizi zaman içerisinde **çok sık değişmeyecek kısımları** arar
- Değişkenlik analizi ise **sıklıkla değişecek yapıları** arar
- Ortak kavramlar **soyut sınıflarla** ifade edilecektir
- **Concrete sınıflar** ise varyasyonlardır

Ortaklık/Değişkenlik Analizi

- Mimarisel perspektiften bakılırsa ortaklık analizi mimariye **uzun ömürlülük** katar
- Değişkenlik analizi ise **kullanım kolaylığı** sağlar

Altın Deęerinde İki Tasarım Kuralı...

Kural 1: Değişen ne ise bul ve encapsule et

Kural 2: Composition'ı inheritance'a tercih et

Geliştirme Sırasında İzlenecek İki Temel Tasarım Prensipleri...

Açıklık Kapalılık Prensibi

Open Closed Principle (OCP)

- Bir modül genişlemeye açık, değişikliğe kapalı olmalıdır
- Modülleri genişletilebilir (extend) biçimde yazmalıyız
- Modüller ileride değişiklik gerektirmemelidir
- Soyutlama OCP'de anahtar kelimedir

Tersine Bağımlılık Prensipleri

Dependency Inversion Principle (DIP)

- Sadece arayüz veya soyut sınıflara bağımlı olunmalıdır
- Concrete sınıflara bağımlılık olmamalıdır
- COM, CORBA, EJB gibi bileşen teknolojilerinin dayandığı temel prensiptir
- Tasarımdaki **bütün bağımlılıklar soyut olgulara doğru** olmalıdır
- **Soyutlama noktaları** tasarımın genişletilebileceği noktaları oluşturur

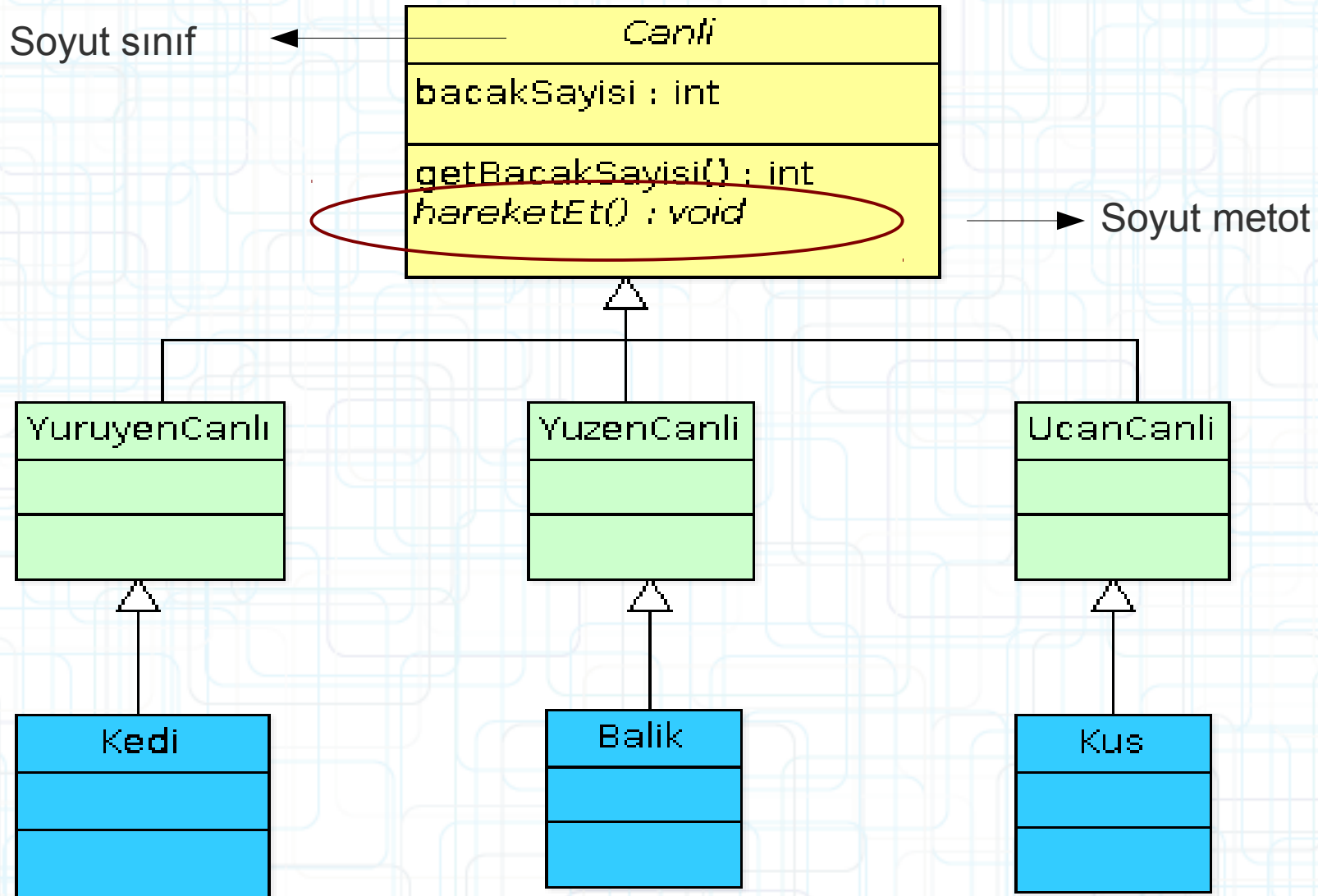
Örnek Problem: Simülasyon Programı Faz 1

Doğadaki **canlılar** hareket kabiliyetlerini sahip oldukları **bacakları** vasıtası ile sağlamaktadır. Her türün **farklı sayıda** bacakları olabilir. Canlılar karada **yürüyebilir**, denizde **yüzebilir**, havada ise **uçabilirler**.

Farklı canlı türlerinin **hareket şekillerini** modelleyen bir **simülasyon programı** yazılması istenmektedir.

Simülasyon programında farklı canlı türlerini temsil etmek için **kedi**, **kuş** ve **balık** türleri kullanılabilir.

Canlı Hiyerarşisi

Canli.java

```
public abstract class Canli {  
  
    private int bacakSayisi;  
  
    public int getBacakSayisi() {  
        return bacakSayisi;  
    }  
  
    public void setBacakSayisi(int bacakSayisi) {  
        this.bacakSayisi = bacakSayisi;  
    }  
  
    public abstract void hareketEt();  
  
}
```

Yüzen Canlılar

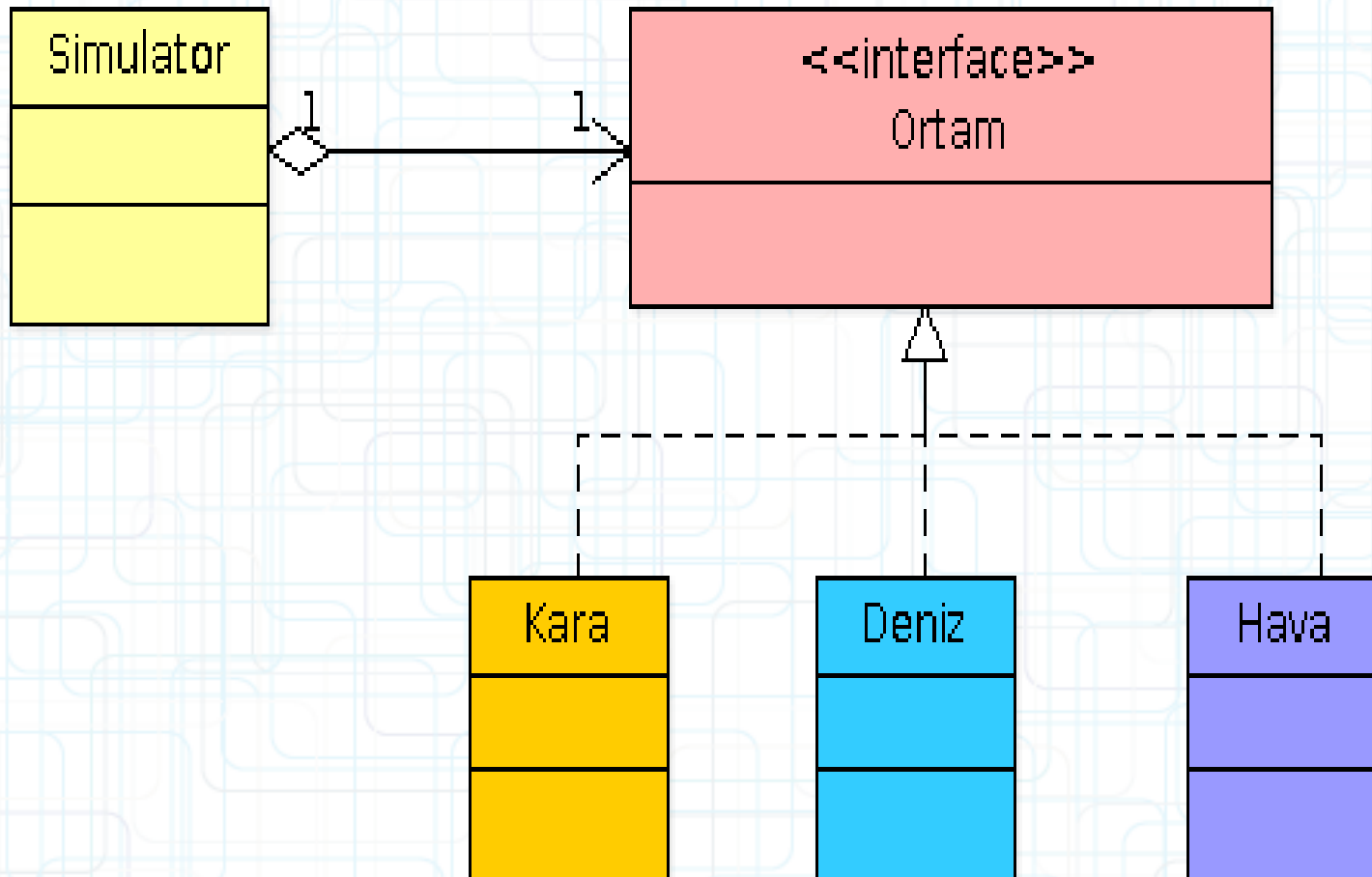
```
public class YuzenCanli extends Canli {

    @Override
    public void hareketEt() {
        System.out.println("yüzüyor...");
    }
}
```


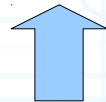
```
public class Balik extends YuzenCanli {
    public Balik() {
        setBacakSayisi(0);
    }
}
```

Simülator ve Ortam

Ortam Arayüzü ve Alt Sınıfları

```
public interface Ortam {  
}
```



```
public class Deniz implements Ortam {  
}
```

Simulator.java

```

public class Simulator {
    private Ortam ortam;

    public Ortam getOrtam() {
        return ortam;
    }

    public void setOrtam(Ortam ortam) {
        this.ortam = ortam;
    }

    public void hareketEttir(Canli...canlilar) {
        for(Canli c:canlilar) {
            c.hareketEt();
        }
    }
}

```

Main.java

```
public class Main {  
  
    public static void main(String[] args) {  
        Simulator simulator = new Simulator();  
  
        simulator.hareketEttir(new Kedi(), new  
Kus(), new Balik());  
    }  
  
}
```

yürüyor...
uçuyor...
yüzüyor...

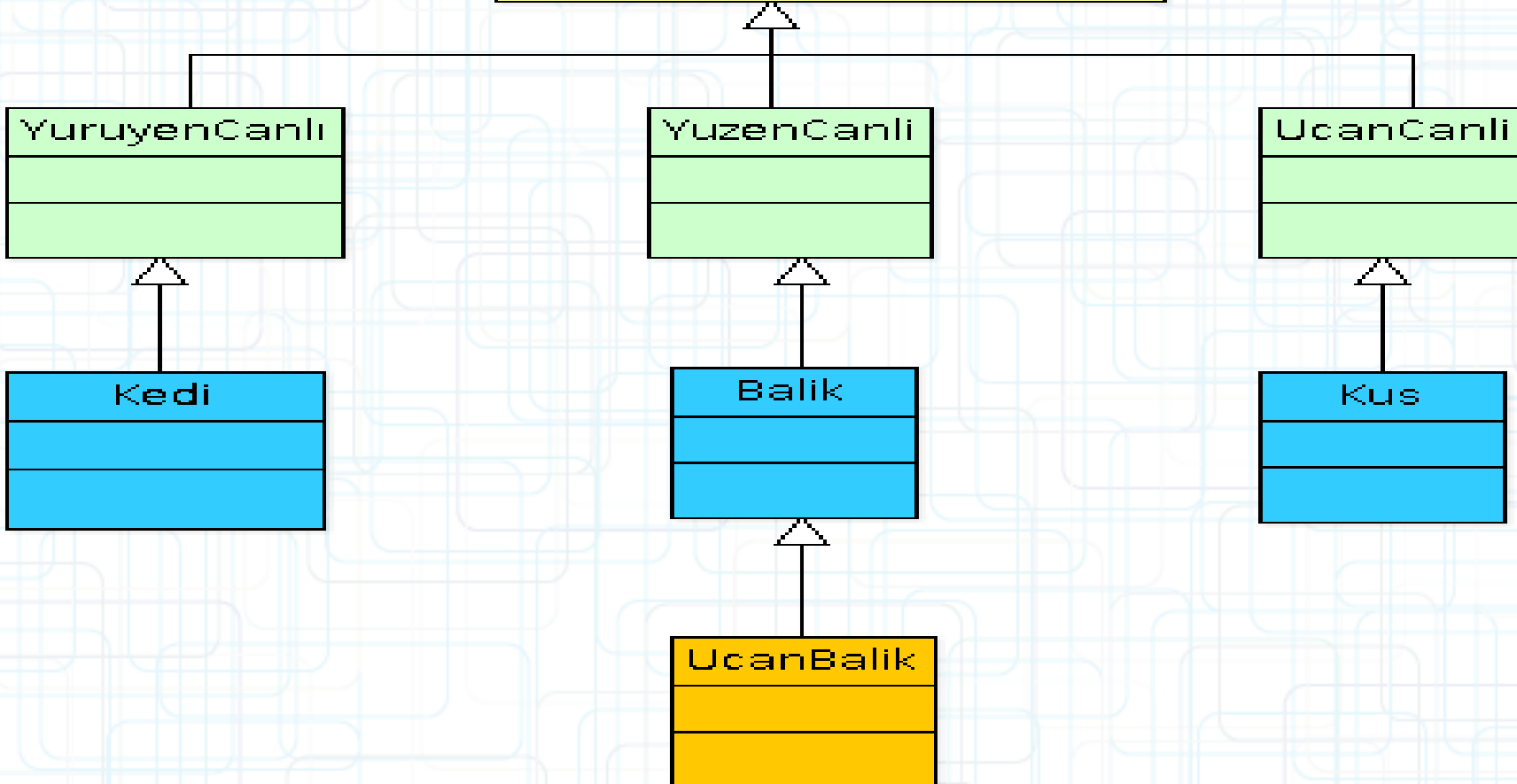
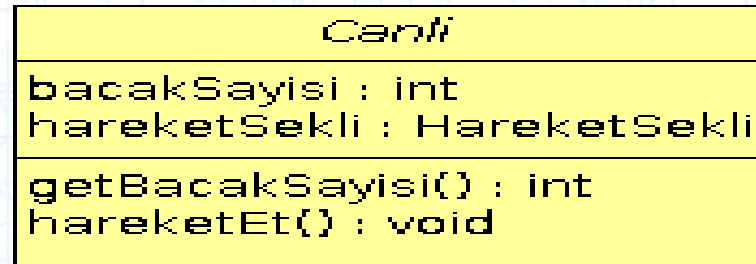
Örnek Problem: Simülasyon Programı Faz 2

Bazı canlılar her ortamda tek bir hareket şekline sahip iken, diğer bazıları ise **farklı ortamlarda farklı hareket şekillerine** sahip olabilirler. Örneğin, kuşlar karada yürüme, havada ise uçuş kabiliyetine sahiptirler. Farklı bir balık türü ise denizde yüzebilirken, belirli süre deniz yüzeyinin üzerinden havalanarak uçabilmektedir.

Simülasyon programı, canlı türün **hareket şeklinin ortama göre değişiklik göstermesini de desteklemelidir.**

Uçan Balık

UcanBalik.java

```

public class UcanBalik extends Balik {
    private boolean uc = false;

    public boolean isUc() {
        return uc;
    }

    public void setUc(boolean uc) {
        this.uc = uc;
    }

    @Override
    public void hareketEt() {
        if(uc) {
            System.out.println("uçuyor");
        } else {
            super.hareketEt();
        }
    }
}

```

If-else ifadesi bir algoritmik
Varyasyon işaretçisidir

Simulator.java

```

public class Simulator {
    private Ortam ortam;

    public Ortam getOrtam() {
        return ortam;
    }

    public void setOrtam(Ortam ortam) {
        this.ortam = ortam;
    }

    public void hareketEttir(Canli...canlilar) {
        for(Canli c:canlilar) {
            if(ortam instanceof Hava && c instanceof
UcanBalik) {
                ((UcanBalik)c).setUc(true);
            }
            c.hareketEt();
        }
    }
}

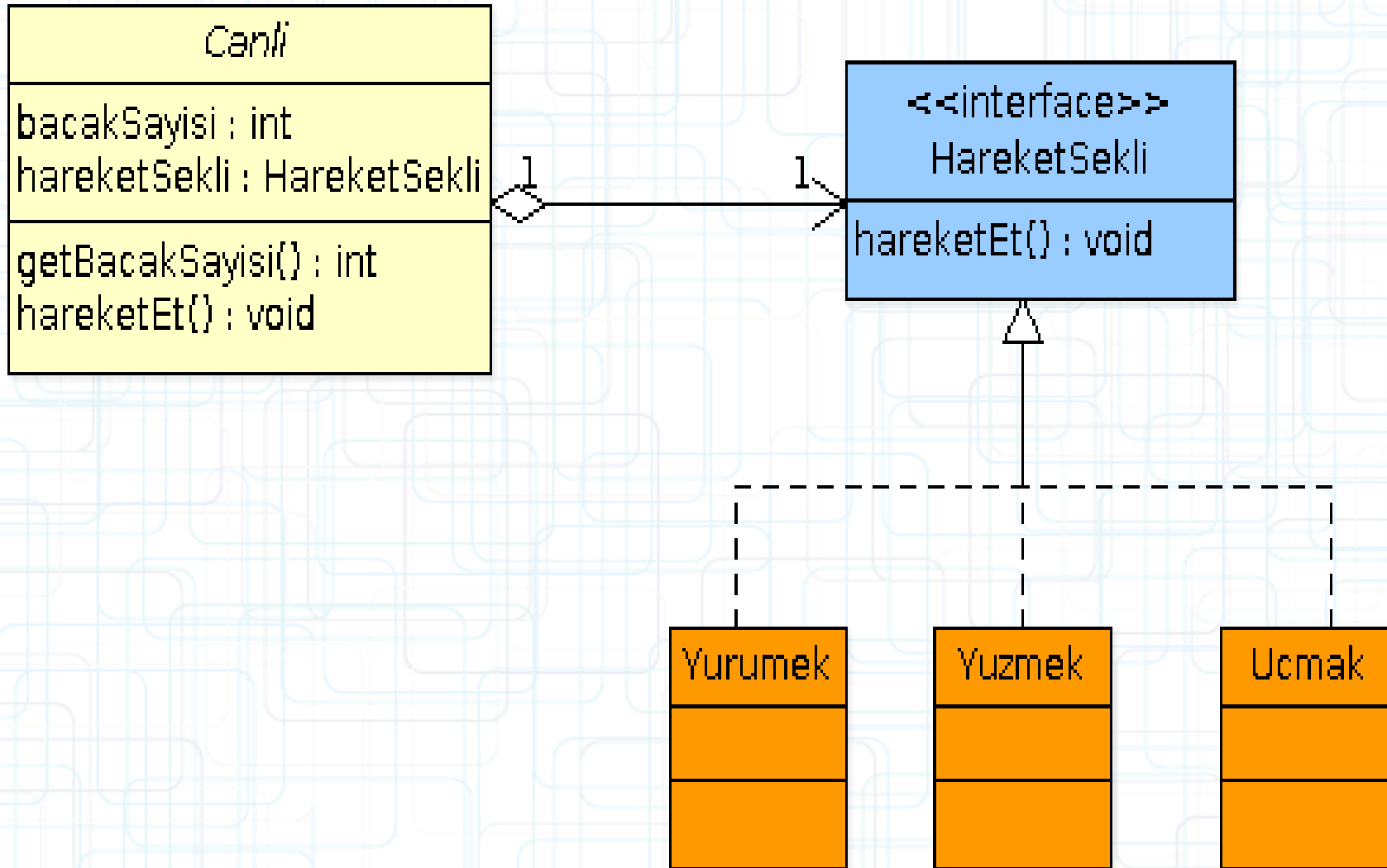
```

OCP, DIP
prensipleri
ihlal ediliyor

Kural 1: Değişen ne ise bul ve encapsule et

...farklı ortamlarda farklı hareket şekillerine sahip olabilirler. ...canlı türün **hareket şeklinin ortama göre değişiklik göstermesini** de desteklemelidir.

Farklı Hareket Şekilleri

Canli.java

```
public abstract class Canli {
```

```
...
```

```
private HareketSekli hareketSekli;
```

```
public void hareketEt() {
    hareketSekli.hareketEt();
}
```

► Davranışın
Encapsule
Edilmesi

```
public void setHareketSekli(HareketSekli
hareketSekli) {
    this.hareketSekli = hareketSekli;
}
}
```

HareketSekli.java

```
public interface HareketSekli {
    public void hareketEt();
}
```

```
public class Ucmak
implements HareketSekli {

    public void hareketEt()
System.out.println("uçuyor..");
}

}
```

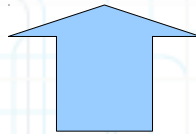
```
public class Yuzmek
implements HareketSekli {

    public void hareketEt() {
System.out.println("yüzüyor..");
}

}
```

UcanBalik.java

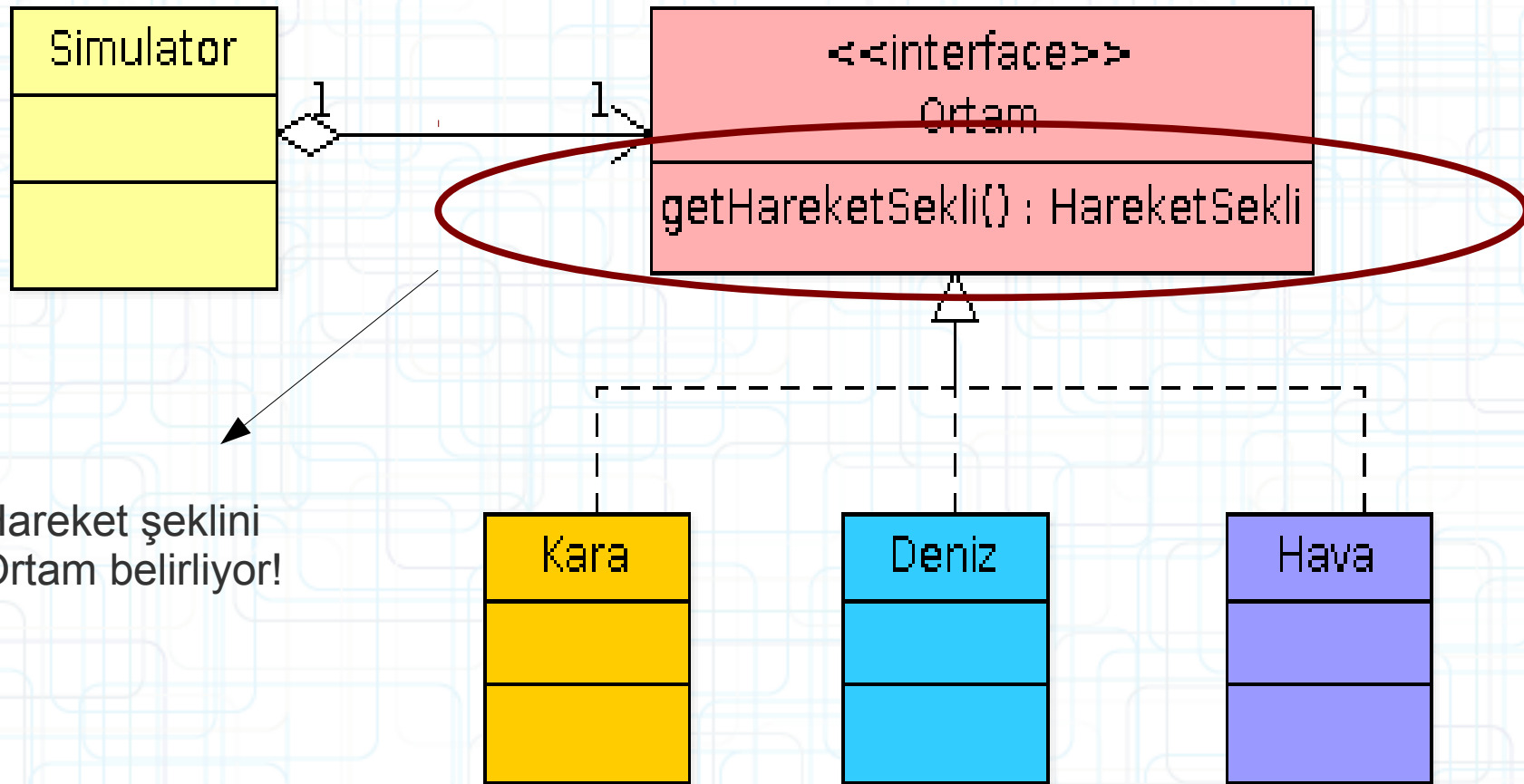
```
public class YuzenCanli extends Canli {
    public YuzenCanli() {
        setHareketSekli(new Yuzmek());
    }
}
```



```
public class UcanBalik extends Balik {
    ...
    @Override
    public void hareketEt() {
        if(uc) {
            new Ucmak().hareketEt();
        } else {
            super.hareketEt();
        }
    }
}
```

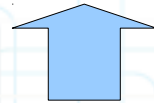
OCp ve DIP problemleri
Devam ediyor!

Hareketin Ortama Göre Değişmesi

Ortam.java

```
public interface Ortam {  
    public HareketSekli getHareketSekli();  
}
```

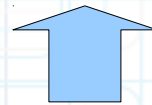


```
public class Deniz implements Ortam {  
    public HareketSekli getHareketSekli() {  
        return new Yuzmek();  
    }  
}
```

Canli.java

```
public abstract class Canli {
    ...
    private HareketSekli hareketSekli;

    public void hareketEt(Ortam ortam) {
        hareketSekli.hareketEt();
    }
}
```


Hareket şeklini ortama göre
değiştirme imkanı sağlanıyor

```
public class UcanBalik extends Balik {

    @Override
    public void hareketEt(Ortam ortam) {
        ortam.getHareketSekli().hareketEt();
    }
}
```

Simulator.java

```

public class Simulator {
    private Ortam ortam;

    public Ortam getOrtam() {
        return ortam;
    }

    public void setOrtam(Ortam ortam) {
        this.ortam = ortam;
    }

    public void hareketEttir(Canli...canlilar) {
        for(Canli c:canlilar) {
            c.hareketEt(getOrtam());
        }
    }
}

```

O anki ortam, hareketEt metoduna input argüman olarak veriliyor

Main.java

```
public class Main {
    public static void main(String[] args) {
        Simulator simulator = new Simulator();

        simulator.setOrtam(new Deniz());
        simulator.hareketEttir(new UcanBalik());

        simulator.setOrtam(new Hava());
        simulator.hareketEttir(new UcanBalik());
    }
}
```

yüzüyor...
uçuyor...

Nesne Yönelimli Yazılım Geliştirmede **Tasarım** **Örüntülerinin Rolü Nedir?**

Tasarım Örüntülerinin Faydaları

- Tasarım ve nesne yönelimli modelleme işlemine **üst perspektiften bakmayı sağlar**
- Bu sayede daha ilk aşamada **gereksiz detay ve ayrıntılar** içinde boğulmanın önüne geçilebilir
- Bu örüntüler zaman içerisinde **evrilmiş ve olgunlaşmış** çözümlerdir
- Bu nedenle üzerlerinde **değişiklik yapmak daha kolay ve hızlıdır**

Tasarım Örüntülerinin Faydaları

- Çözümlerin **yeniden kullanılmasını** sağlar
- Hazır çözümler probleme sıfırdan başlamayı, ve **olası hatalara düşmeyi önler**
- Diğerlerinin **deneyimlerinden faydalanmayı** sağlar
- Ekip içinde **ortak bir terminoloji** oluşmasını sağlar, ortak **bir bakış açısı** getirir

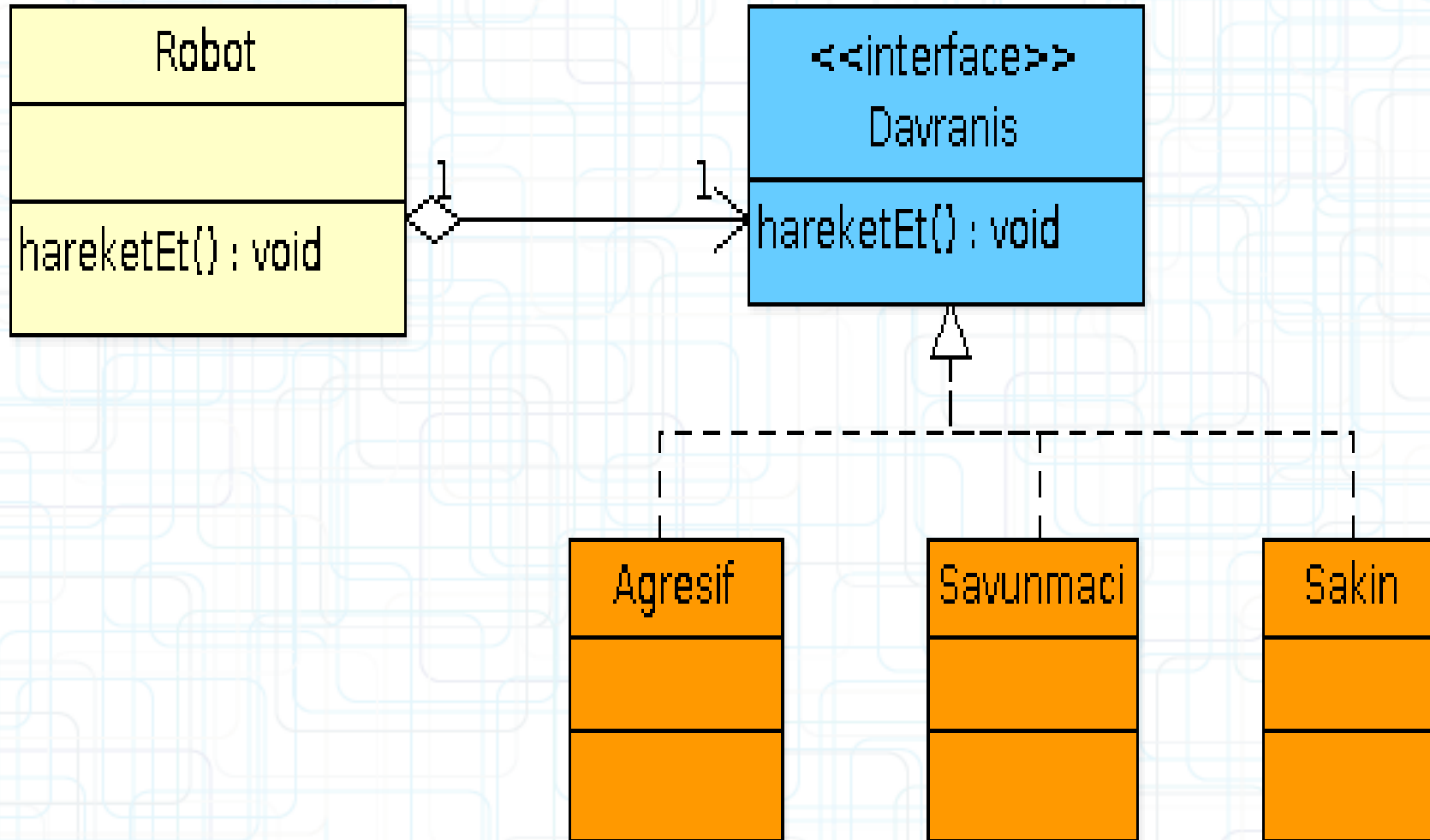
Örnek Bir Örüntü: Strategy

Örnek Problem: Robot davranışları

Robot davranışları ile ilgili bir **simülasyon** programı geliştirilecektir. Robotların davranışları **agresif, savunmacı ve sakin** olarak değişmektedir. Her bir davranış tipine göre robot **farklı farklı hareket** etmektedir. Robotların davranışları **dinamik olarak değişebilmektedir**.

Örnek Bir Örüntü: Strategy

Örnek Bir Örüntü: Strategy

Problem

- Kullanılacak algoritma istemciye veya eldeki veriye göre değişiklik gösterebilir
- İstemcinin algoritmanın detayını bilmesine gerek yoktur

Çözüm

- Algoritmanın seçimi ile implementasyonu birbirinden ayrı tutulur
- Algoritma seçimi **context**'e göre **dinamik** yapılabilir

Örnek Bir Örüntü: Strategy

Sonuçları

- **Switch ve şartlı ifadeler ortadan kaldırılır**
- **Algoritma değişiklikleri için alt sınıf oluşturmaya bir alternatiftir**
- **Bütün algoritmalar aynı biçimde invoke edilmelidir**
- **Strategy ile context arasında etkileşim gerekebilir**

Soru / Cevap...

İletişim

- **Harezmi** Bilişim Çözümleri Ltd.
- Kurumsal Java Eğitimleri
- <http://www.harezmi.com.tr>
- <http://www.java-egitimleri.com>
- info@java-egitimleri.com

